

VĚSTNÍK 2021 ZIMA

Dozorčí rada DILIA

MgA. Marek Epstein – předseda

Pana předsedu je možné kontaktovat prostřednictvím e-mailu predseda@dilia.cz.

Mgr. Zdeněk Zelenka – místopředseda

PhDr. Hana Linhartová

Mgr. Petr Markov

doc. Karel Smyczek

Vladimír Michálek

PhDr. Roman Ráž

Libor Dvořák

Prof. MgA. Jan Vedral PhD.

Prof. MgA. Edgar Dutka

OBSAH

ÚVOD	2
AKTUALITY	3
ROZHOVOR Rozhovor s advokátem JUDr. Františkem Vyskočilem, PhD.	8
PERSPEKTIVY DILIA Digitální služby knihoven v období epidemiologických opatření a náhrady pro nakladatele Sociální fond DILIA pro pomoc autorům v nouzi	10
GRANTY A CENY DILIA	13
OCENĚNÍ	19
PRÁVO Náhradní odměny a užití děl na internetu Breviář autora: Karikatura a parodie v autorském zákoně	22
KOLEKTIVNÍ SPRÁVA Dohoda DILIA se satelitními operátory	26
ZÁBAVA Instrumentální námaha	27
VÝROČÍ A ÚMRTÍ	30
KONTAKTY	32

ÚVOD

Vážené autorky, autoři, přátelé,

rok se s rokem sešel a na mně je, abych to vyslovil nahlas. Tedy, šťastný a veselý! Ten, co byl, i ten, co bude. Poslední měsíce nás naučily radovat se z maličkostí, z drobných úspěchů, které nám ještě nedávno připadaly tak samozřejmé. A snad to bylo dobře, uvědomit si, jak bláhové je stavět hodnoty jen na růstu a expanzi. Proto s hrdostí můžu prohlásit, že DILIA se díky pílí zaměstnanců, a především autorů, nepropadla ve svém hospodaření do finančních pastí, ale udržela si přijatelný výsledek, který dnes s klidem můžeme označit za úspěch. Je to pochvala i závazek. Pro nás všechny. Ani rok 2022 nebude pro DILIA jednoduchý. Na jaře nás čeká volba nové dozorčí rady nesoucí s sebou trochu toho personálního neklidu a očekávání. Věřím, že tento krok proběhne hladce a nové vedení povede DILIA dál směrem k autorům. Vám všem pak jménem dozorčí rady přeji v novém roce jen to nejlepší. Snad mi odpustíte i trochu toho klišé, když dodám – hlavně to zdraví!

Mgr. Marek Epstein
Předseda Dozorčí rady DILIA

AKTUALITY

KUS: ČESKA: DRUHÁ SKLIZEŇ / EIN STÜCK: TSCHÉCHIEN: NACHLESE 2021 – PŘEDSTAVIL MARTINU KINSKOU A JEJÍ HRU PANKRÁC '45

Drama Panorama spolu se svými partnery Českým centrem Berlín a Velvyslanectvím České republiky v Berlíně připravila další ročník festivalu současného českého divadla Kus: Česka/Ein Stück: Tschechien 2021. Letošní festivalová „Druhá sklizeň“ představila ve scénickém čtení dramatičku Martinu Kinskou s její divadelní hrou *Pankrác '45*. Scénické čtení hry v německém překladu Daniely Pusch a následná pódiová diskuze s autorkou se konala ve středu 20. října 2021 v Českém centru Berlín.

MARTINA KINSKÁ (* 1978)

Dramaturgyně a autorka. Absolvovala magisterské studium činoherní režie a dramaturgie na Divadelní fakultě AMU v Praze; tamtéž o rok později završila magisterský program

oboru teorie a kritika činoherního divadla. Již během studií působila v profesionálních divadlech. Vedle divadla se věnuje také filmové dramaturgii a scenáristice. Od roku 2005 je dramaturgyně Švandova divadla, pro které adaptovala řadu klasických předloh (např. *Krysaře* Viktora Dyka, 2016 aj.). V roce 2017 hostovala jako dramaturgyně v Městském divadle Brno (*Žitkovské bohyně* na motivy románu Kateřiny Tučkové). Je také autorkou operního libreta *Slavík a růže* (2012, hudba Jiří Hájek). V roce 2015 měla premiéru její první celovečerní hra *Pankrác '45*, v níž se ve stejnojmenné věznici setkává na konci druhé světové války pět významných žen. Tato hra získala v roce 2016 2.–3. místo v soutěži o Cenu divadelní kritiky za nejlepší poprvé uvedenou českou hru a byla roku 2018 v podobě scénického čtení uvedena v New Yorku na festivalu Rehearsal for Truth Theater Festival ve spolupráci Českého centra New York a The New School of Drama. Tímto textem debutovala také jako režisérka. Na režijní práci navázala v roce 2018 inscenací *Obraz Doriany Graye* ve vlastní

adaptaci (spoluautorkou konceptu inscenace byla Miřenka Čechová). V témže roce režiovala s úspěchem další inscenaci *Agent tzv. společnosti* (v rámci spolku Testis, uváděno ve Studiu Švandova divadla), jejíž textovou předlohu napsala ve spolupráci s Radkem Schovánkem a která získala v roce 2019 Cenu Marka Ravenhilla za nejlepší inscenaci současné české hry.

PANKRÁC'45

Martina Kinská

Žánr: činohra

Obsazení: 5 žen

Divadelní hra s podtitulem „Casting na popravu“ je zasazena do poválečného Československa, kdy se znovu konstituuje republika a společnost hledá nástroje na vyrovnání se s minulostí. Jedním z nich je odsouzení zločinců a kolaborantů, kteří v protektorátu spolupracovali s nacistickým Německem. Doba je plná hysterie, proto není divu, že hon na kolaboranty probíhá selektivně a za pomoci často pochybných postupů. V tomto dějinném okamžiku svádí autorka hry pětici svých postav, které se ocitnou v proslulé pražské věznici na Pankráci a mají být souzeny za zradu. Jsou mezi nimi i dvě hvězdné herečky První republiky Adina Mandlová a Lída Baarová, která do dějin vešla i jako milenka nacistického pohlavára Josepha Goebbelse. Vedle těchto dvou historických postav jsou zde tři další ženy, každá se svým individuálním osudem – Hana Krupková, spolupracovnice parašutistů výsadku SILVER A, Židovka Julie, která přežila Osvětim, a neznámá žena.

Hra Martiny Kinské vznikla na základě skutečných životních událostí jednotlivých postav a byla poprvé uvedena 7. listopadu 2015 ve Švandově divadle.

Projekt podpořili: Česko-německý fond budoucnosti, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, České literární centrum, Institut umění – Divadelní ústav, DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura, z. s.

THEATRE HEUTE VYHLÁSIL HOŘKOU KOMEDIÍ SIBYLLE BERG A SE MNOU ZMIZEL SVĚT HROU ROKU 2021

Prestížní německý divadelní časopis Theatre heute označil hru *A se mnou zmizel svět* německo-švýcarské autorky Sibylle Berg za vrchol divadelní sezony 2020/2021 v kategorii současná hra. Inscenace hry v režii Sebastiana Nüblinga se hraje úspěšně v Maxim Gorki Theater Berlin. Českou premiéru připravuje Divadlo LETÍ.

Sibylle Berg zahájila spolupráci s Maxim Gorki Theater Berlin v roce 2013. V letech 2013–2020 pro tuto scénu vytvořila čtyřdílnou ságu mapující život generace Y (tzv. mileniálů). Divadelní zpracování životní cesty první nesvobodou nezátížená generace, vzdělané, technologicky zdatné, vysoce politicky a sociálně angažované, nicméně i tak v životě tápající, se dočkalo nadšeného diváckého přijetí i ocenění odbornou veřejností.

V prvním díle s názvem *A teď: Svět! neboli Co je venku, do toho mi nic není* se vypořádala s generací revoltujících dcer. V druhém díle s názvem *A pak přišla Mirna* přišly na řadu stárnoucí mileniálské matky. Třetí díl *Po nás vesmír – Vnitřní tým nezná pauzu* se zaměřil na ženy na „misi lásky“, které se kolem třicítky ocitnou pod tlakem najít si vhodného partnera a zplodit potomstvo. V roce 2020 tetralogii uzavřel elegický text *A se mnou zmizel svět*, který kromě zmíněného ocenění získal i nominaci na Hru roku v rámci přehlídky „Stücke 2021“ při festivalu Mülheimer Theatertage.

A SE MNOU ZMIZEL SVĚT (UND SICHER IST MIT MIR DIE WELT VERSCHWUNDEN, 2020)

Sibylle Berg

Překlad: Helena Singh Eliášová

Žánr: komedie

Obsazení: variabilní (jedna nebo více žen)

Jsem našťavaná na svět nebo na systém nebo na sebe, protože jsem zradila všechno, v co jsem nevěřila, nebo jsme si tehdy opravdu myslely, že zachráníme svět? Dyť tam ležely jenom jako dekorace, všechny ty knihy o feminismu, marxismu, queer, jen tam ležely, nikdy jsme se nedostaly za první stránku, protože jsme se radši dívaly na seriály.

Odcházející generace mileniálů rekapituluje svůj život, své sny a cíle, postoje a protesty a hodnotí výsledky svých rozhodnutí, které se kdysi zdály tak revoluční. Z ničím neohrožených neoliberalistek se

najednou anti-hrdinky zařadily do generace, u které se lékaři rozhodují, zda má ještě smysl připojit je na kyslík, když vedle leží mladý manažer se skvělým portfoliem. Postavy hry bilancují, sarkasticky i melancholicky, živelné výboje dávných dnů se prolínají s tichou současností, kdy už moc času nezbyvá. *„Je příliš pozdě. Cokoli zachránit. Svět například.“* Není to lichotivá bilance, ani pro ně ani pro systém.

Berg zakončuje svou ságu napsanou pro Maxim Gorki Theater náročným, intenzivním textem, plným jazykového vtipu a nevšedního humoru. *„Orgasmem dospělého života je koupě nemovitosti.“* Její slovní virtuoza dosahuje v tomto díle vrcholu, z dravé komediálnosti přechází do elegických tónů. *„Očekávala jsem, že s blízcími se smrtí mi podvědomí ukáže fascinující obrazy mého úspěšného života. Jako že jsem je jen potlačila, ty jedinečné okamžiky naplnění, lásky a exotiky. Ale to, co se tu odehrává, můžeme označit za něco dost podprůměrného. Nemovitosti a ledničky, fádní cestování a absence lásky.“*

Text v elektronické podobě je k dispozici v DILIA.

OCHUTNÁVKOVÁ VEČEŘE S NOVOU ČESKOU HROU

20. července 2021 uvedlo Divadlo LETÍ v koprodukcii s DILIA další díl speciální edice scénických čtení Večeře s novou hrou, kde divákům naservírovala v jednom večeru hned několik nových her a tříchodové menu. Ochutnávka současné dramatiky byla zároveň spojena i s vyhlášením vítězů Ceny Evalda Schorma, kterou studentům udílí agentura DILIA.

SPOLEČENSTVO VLASTNÍKŮ V PAŘÍŽI

Festival Na skok do Prahy už potřetí představil francouzskému publiku české divadlo. Festival je zaměřený na propagaci českého divadla a dramatu a odehrává se na několika místech Paříže.

Hlavním partnerem festivalu je divadlo Anis-Gras, le lieu de l'Autre, festival dále vzniká za podpory Agentury DILIA, Institutu umění/Divadelního ústavu a Českého centra v Paříži. Letošní ročník se odehrál částečně naživo a částečně online, mezi živými body programu se odehrála například dvě scénická čtení současných českých her – textu Jiřího Havelky *Společenstvo vlastníků*, které bylo k vidění na dvoře divadla Anis-Gras, le lieu de l'autre, v režii Agnès Bourgeois a textu *Z prachu hvězd*, Lenky Lagronové, které se odehrály v Českém centru v Paříži, v režii Karly Spolaak Hospodářské. Překlady obou textů do francouzštiny vznikly přímo pro festival a za podpory Agentury DILIA.

Originální koncept divadelní degustace tentokrát proběhl pod širým nebem na dvoře kavárny BAR/ÁK. Projekt, který pravidelně dvakrát ročně představuje krátké hry současných autorů, přináší divákům nevšední kulturní, ale i kulinářský zážitek.

Jednotlivé chody té nejžhavější současné české dramatiky provedly návštěvníky od přípitku až po dezert. Diváci se v režii mladého, talentovaného režiséra Víta Maloty seznámili s krátkými texty, které přímo pro tuto příležitost napsali renomovaní čeští autoři Roman Sikora a Martina Kinská. Součástí večera bylo také vyhlašování Ceny Evalda Schorma s krátkými ukázkami obou vítězných her.

V rámci online programu vznikly video procházky s českými autory – úryvky klasických českých textů zpracované francouzskými režiséry, stream záznamu inscenace Národního divadla „Za krásu“ a nechyběl ani „Den s českým divadlem“ určený především profesionálům z oblasti kultury, za účasti Marty Ljubkové a Daniela Špinara z Činohry ND.

VYŠLA PUBLIKACE SNĚZ TU ŽÁBU: PĚT FRANCOUZSKÝCH HER

Ve spolupráci IDU a festivalu francouzského divadla Sněz tu žábu vyšla v edici Současná hra kniha *Sněz tu žábu: Pět francouzských her*, výbor textů, jež festival během uplynulých let pro české divadlo objevil a představil formou scénických skic.

Jde o pětici textů, které z rozličných úhlů pohledu představují podoby současného frankofonního psaní pro divadlo. Škála textů zahrnuje texty vysloveně experimentální (Gwendoline Soublin: *Pig Boy* 1986–2358, Nicolas Doutey: *Odcháším dvakrát*), ale také atmosférický psychologický thriller o závislosti a poddajnosti (Pauline Peyrade: *Černé lesy*), text pro mladé publikum, který otevírá témata sexuální identity (Catherine Zambon: *Můj bratr, moje princezna*) a hořce komediální portrét dospívání v době přelomu milénia (Olivier Sylvestre: *Průvodce sexuální výchovou pro nové tisíciletí*).

Coby překladatelé ve svazku figurují Linda Dušková, Petr Christov, Jacques Joseph, Natálie Preslová a Michal Zahálka. Editorkami jsou Linda Dušková jakožto šéfdramaturgyně festivalu a Natálie Preslová

coby jeho ředitelka. Svazek doplňuje studie obou editorek o současné frankofonní dramatie, stať Petra Christova o překladech francouzského dramatu v českém kontextu a medailonky všech zahrnutých autorů. Vydání knihy podpořil Francouzský institut.

Knihy byla slavnostně pokřtěna v pátek 3. září 2021 na střeše divadla NoD v rámci slavnostního zahájení 7. ročníku festivalu Sněz tu žábu.

HSE

ROZHOVOR

ROZHOVOR S ADVOKÁTEM JUDR. FRANTIŠKEM VYSKOČILEM, PHD.

Jak dlouho již zastupuješ, nejen přes soudy, zájmy DILIA?

To jsi mě zaskočil, protože mám pocit, že je to od nepaměti. Ale když se vydám na cestu časem, počátek mé spolupráce se shoduje s Tvým nástupem do funkce ředitele DILIA, a tak se stalo – pokud se nemýlím – v roce 2002. Čili příští rok to bude kulatých dvacet let.

Utkvěla Ti v paměti nějaká kauza spojená s DILIA, která byla zvlášť pikantní?

S nadsázkou mohu říci, že skoro všechny případy spojené s DILIA jsou nějakým způsobem zajímavé. Dotýkají se nejvíce autorských práv a někdy jsem – být se v tomto oboru pohybuji již 30 let – upřímně překvapen invencí různých chytráků, jak „vytěžit“ tvůrčí úsilí klasiků české umělecké scény. Pravidelně se mi na stůl vracejí případy komerčního zneužití sochy Golema, pohádkových postav, ať už je to Dařbuján či Pandrhola, Krakonoš či Saxana, vykrádání literárních děl, například Milana Kundery, a podobně.

Mezi současné horké favority na vítěze soutěže o „autorského šmejda“ ale patří portál Ulož.to, který dlouhodobě parazituje na tvorbě desítek českých tvůrců, kteří jsou zastoupeni DILIA. Správně asi tušíš, že se jedná najmě o tvůrce filmů, jejichž díla jsou na tomto portále nabízena k úplatnému zhlédnutí, aniž by z výnosů této „krádeže za bílého dne“ k nositelům práv doputoval byť halíř. Ale DILIA se pustila do boje s tímto velkým narušitelem práv a na této cestě k právu a spravedlnosti jí dávají soudy za pravdu.

Je o Tobě známo, že řešíš nejen autorskoprávní spory, ale že se též specializuješ na všeobecná práva osobnostní. Můžeš uvést nějaké případy z vaší praxe?

Aktuálně nám po více než 6ti letech soudním martyriem Nejvyšší soud konečně řekl, že prezident není zcela nezodpovědný za urážky, které vypustí z úst (jak se nás pokoušel přesvědčit stát a pan prezident), ale i za jím pronesenou lež se lze domoci satisfakce. To je pro mne velice důležitá zpráva, že se nikdo – a to ani prezident – nemůže ze svého protiprávního jednání vyvinut. I když bych byl mnohem raději, pokud by šlo za prokázanou nepravdu pohnat k zodpovědnosti přímo prezidenta, jako fyzickou osobu, a ne Českou republiku, za kterou se celou dobu „schovává“. Ale i tato omluva „do nebe“ pro Ferdinanda Peroutku má svoji obrovskou hodnotu, právní i etickou.

Zaslechl jsem, že Tvoje záliby jsou nejen právnické, ale i umělecké. Specializuješ se prý na výtvarné umění. Je tomu tak?

Ano, k výtvarnému umění, v to počítaje i architekturu, mám velice blízko. Je to možná dané tím, že jsem strávil dva roky před svým nástupem na právnickou fakultu na fakultě pedagogické, a to v oboru výtvarná výchova. Ale již jsem spíše pasivním pozorovatelem, raději obdivuji díla mistrů na výstavách, či tu a tam nějaké dílo sám do sbírky zakoupím.

Vedle výtvarného umění obliibuji vážnou hudbu a jsem velkým fanouškem Collegia 1704 a jejich interpretace barokní hudby.

Nevzešly ty umělecké záliby z genové výbavy po Tvém panu otci? Můžeš o něm něco říci?

Asi ano, ale protože jsem podvědomě tušil, že nemá smysl se vydávat na již obsazená pole, na kterých působil můj otec, tzn. divadlo a literární tvorba, podvědomě jsem směřoval spíše do oblastí, které nejsou jeho doménou, a to je právě výtvarné umění. Ale samozřejmě literaturu i divadlo miluji, v mládí jsem se mu nadšeně (byť na amatérské úrovni) věnoval a byl jsem vždy rád, když mě táta – jistě značně shovívavě – za mé výkony pochválil, či mne – neméně shovívavě – v mém tvůrčím úsilí laskavě směřoval. V každém případě jsem ale měl studium jakékoli umělecké školy doma přísně zakázané. Ta pedagogická fakulta byla spíše z nouze ctnost, abych utekl před válkou...

Nezkusil jsi někdy vykonávat uměleckou činnost? Třeba jako režisér nebo herec?

Jak jsem zmínil, s divadlem mám zkušenosti zejména ze svého juvenilního období. Měli jsme na základní škole a následně na gymnáziu divadelní skupinu „Protoč“, ze které jsem se asi „odrodil“ pouze já, protože ostatní kolegové u filmu či divadla zůstali a DAMU nebo FAMU vystudovali. Ať už to byli Michal Dočekal, David Czesaný, Petr Veselý či Martin Dostál.

A díky svému dlouholetému přátelství s Honzou Svěrákem jsem herecky prošel celou jeho uměleckou tvorbou, od amatérských filmů přes studentské, až po „štěky“ v dílech *Tmavomodrý svět*, *Tři bratři* či *Po strništi bos*.

Ale myslím, že česká umělecká scéna vůbec o nic nepřišla, když jsem se rozhodl vystudovat právnickou fakultu...

Známa je i Tvá pedagogická činnost. Kde ji vykonáváš a jak dlouho?

Od roku 2005 učím producenty na celé AMU, tzn. DAMU, FAMU i HAMU. Musím říci, že na mě pedagogická činnost působí až ozdravně. A to nejen díky setkávání s mladými nadanými a inspirativními lidmi, ale i díky „přešaltování“ mozku do jiné rovny myšlení. Je jasné, že studentům musím právo sdělovat zcela jiným způsobem, než se děje například při soudních přích nebo ve světě tzv. velkého práva.

Co Ti praxe v rámci zastupování DILIA přinesla?

V první řadě setkání se skvělými lidmi, at již se zastupovanými autory, nebo spolupracovníky DILIA. A to je ten největší a nejcennější přínos...

Rozhovor vedl Jiří Srstka.

FRANTIŠEK VYSKOČIL (1965)

Absolvoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze v roce 1990. V advokacii působí od roku 1991. Před založením advokátní kanceláře Vyskočil, Krošlák a partneři s.r.o. (www.akvk.cz), pracoval nejprve ve významné české advokátní kanceláři (1991–1995), poté v mezinárodní kanceláři (1995–1996). František Vyskočil se zaměřuje zejména na práva autorů a výkonných umělců, reklamní a filmové právo, ochranu osobnosti a ochranu dobré pověsti právnických osob. Pro své klienty zajišťuje rovněž poradenství v oblasti práva obchodních společností, převodů podniků, insolvenčního a závazkového práva. Od roku 2005 přednáší právo na katedře produkce Filmové a televizní fakulty a Divadelní fakulty Akademie múzických umění, a od roku 2011 i na Hudební fakultě AMU. Je zakládajícím členem ALAI Česká republika, české pobočky Mezinárodní literární a umělecké asociace ALAI se sídlem v Paříži, věnující se aspektům právní ochrany autorské a umělecké tvorby.

PERSPEKTIVY DILIA

DIGITÁLNÍ SLUŽBY KNIHOVEN V OBDOBÍ EPIDEMIOLOGICKÝCH OPATŘENÍ A NÁHRADY PRO NAKLADATELE

Jak jste možná v médiích nebo na webu Národní knihovny či DILIA zaznamenali, vláda na jaře tohoto roku odsouhlasila náhradu pro knižní nakladatele za období od 16. 3. 2020 do 30. 6. 2021 v souvislosti s omezením služeb knihoven z důvodu pandemie koronaviru COVID 19 a zpřístupněním Národní digitální knihovny.

Pojďme se v podrobnostech podívat, co bylo věcným a právním základem těchto náhrad.

DILIA v březnu loňského roku za bezprecedentních okolností (vyhlášení nouzového stavu a úplné uzavření knihoven a škol) hledala s NK ČR rychlé řešení nežádoucí a nevídané situace, kdy se badatelé, pedagogové a jejich studenti ocitli bez přístupu do knihoven a převážně také bez možnosti prezenčního i absenčního půjčování publikací a jiných podkladů pro studium a bádání. Obdobný stav pak řešila vláda na přelomu roku 2020/2021, zde již komplexněji, ve snaze

o koordinaci se Svazem českých knihkupců a nakladatelů (dále jen „SČKN“), coby reprezentativním zástupcem nakladatelů.

Při hledání řešení bylo třeba samozřejmě jednat v mezích daných legislativou, se snahou v jejím rámci nalézt co nejrychlejší a nejefektivnější řešení.

Konkrétně tedy DILIA a NK ČR uzavřely pro období nouzového stavu, resp. období, kdy bylo běžné fungování knihoven a škol v důsledku epidemiologické situace znemožněno či výrazně omezeno, dvě smlouvy:

1. dohodu mezi DILIA a Národní knihovnou ČR ze dne 16. 3. 2020 (ve znění pozdějšího dodatku č. 1), kterou DILIA v rámci rozšíření kolektivní správy podle § 97e, odstavec 4), písm. h) autorského zákona udělila licenci k užití děl Národní knihovně ČR a knihovnám veřejných vysokých škol za dohodou přesně vymezených podmínek;
2. dohodu o zpřístupnění knihovního fondu Národní knihovny, Moravské zemské knihovny v Brně, krajských a specializovaných knihoven a knihoven vysokých škol způsobem on-line podle § 97e, odstavec 4), písm. h) autorského zákona v reakci na epidemiologickou situaci a vyhlášený nouzový stav ze dne 29. 10. 2020 (ve znění pozdějších dodatků 1 až 6).

Na jaře 2020 byla dohoda uzavírána především rychle, se snahou umožnit přístup studentům, pedagogům a výzkumným pracovníkům Akademie věd přístup ke knihovnímu fondu, a zajistit tak kontinuitu studia a badání v situaci, kterou nikdo nemohl předvídat ani

nikdy před tím neřešil. Dohoda byla účinná do ukončení nouzového stavu ke dni 22. 5. 2020, tedy něco málo přes dva měsíce, a stručně řešila krizovou situaci.

Podzimní dohodu DILIA uzavírala již s podmínkou, že řešení bude hledáno v souladu s názorem reprezentativního zástupce nakladatelů, tedy se svazem. Hledal se průnik mezi zájmem veřejnosti na zajištění podmínek pro studium a bádání na straně jedné a ochranou oprávněných zájmů nositelů práv na straně druhé. Zatímco zájmy autorů jsou dlouhodobě chráněny prostřednictvím institutu náhradní odměny za půjčování a nově také na základě smlouvy mezi DILIA a Národní knihovnou o poskytování služeb Národní digitální knihovny v rámci licencování děl nedostupných na trhu, v době nouzového stavu a období trvajících omezení v důsledku epidemiologických opatření bylo třeba zajistit podmínky užití děl na trhu dostupných, a najít tedy adekvátní řešení také pro nakladatele. Podmínkou trvání bezúplatné licence ze strany DILIA i SKČN bylo proto odsouhlasení kompenzační náhrady pro nakladatele. Ta byla na začátku března tohoto roku schválena usnesením vlády České republiky č. 238 ze dne 1. 3. 2021, na návrh ministra kultury, a to ve výši 80 milionů Kč.

V souladu s citovaným usnesením vlády a jeho podkladovými materiály se DILIA, NK ČR a SČKN dohodli na způsobu, jakým náhradu rozdělit jednotlivým nakladatelům – adresátům náhrady. Způsob výpočtu, rozdělení a vyúčtování náhrady byl zakotven v trojstranné smlouvě uzavřené dne 26. 7. 2021 mezi výše uvedenými subjekty.

DILIA v pozici pověřené osoby ze strany NK ČR tedy v druhé půli roku 2021 evidovala žádosti nakladatelů o náhradu, registrovala jimi vydaná díla a následně provedla výpočet rozdělení náhrad a jejich výplatu, a to v souladu s pravidly zakotvenými ve smlouvě.

Domníváme se, že uvedený způsob podpory možnosti dalšího bádání a studia v průběhu nouzového stavu a tzv. lockdownu prostřednictvím digitálních služeb knihoven, který vznikl spoluprací SČKN, knihoven reprezentovaných NK ČR a DILIA i OOA-S, coby příslušných kolektivních správců, podpořený MK ČR coby věcně příslušným orgánem veřejné správy, byl za daných okolností správný, žádoucí a jediný efektivně možný.

Jan Barták

SOCIÁLNÍ FOND DILIA PRO POMOC AUTORŮM V NOUZI

Jak jsme již ve Věstníku informovali, Dozorčí rada DILIA v roce 2019 nově založila a spravuje Sociální fond DILIA.

Pro připomenutí:

- fond je tvořen každoročně z příjmů kolektivní správy z neadresných zdrojů, a to v maximální výši jeden milion Kč, resp. 1 % těchto příjmů;
- výši fondu, resp. ročního příspěvku do něj každoročně schvaluje valná hromada;

— účelem sociálního fondu je poskytování sociální podpory autorům v tíživých životních situacích, přičemž podpora je cílena pro autory činné, kteří jsou zastupováni DILIA v rámci kolektivní správy či na základě obecné agenturní smlouvy;

— podpora je poskytována na základě žádosti autora Dozorčí radě DILIA, která rozhoduje o jejím udělení a výši podpory, přičemž dozorčí rada může o podpoře rozhodnout i na základě vlastního uvážení (bez žádosti).

Pokud se vás týkají výše uvedené podmínky, tedy jste autory zastupovanými DILIA v rámci agentury či kolektivní správy, a ocitli jste se v tíživé životní situaci, neváhejte se na dozorčí radu prostřednictvím aparátu DILIA obrátit. Za současné situace dozorčí rada přihlédne k tíživé životní situaci zejména u autorů – seniorů v případě jejich existenčních potíží např. s ohledem na důsledky epidemiologických opatření či skokového zdražení elektřiny.

Plné znění pravidel Sociálního fondu DILIA naleznete na webových stránkách DILIA.

Dotazy a žádosti zasílejte na sekretariát DILIA, k rukám paní Evy Kraupnerové, případně e-mailem na kraupnerova@dilia.cz.

Jan Barták

GRANTY A CENY DILIA

CENA EVALDA SCHORMA MÁ DVA VÍTĚZE

V rámci slavnostního večera s názvem Večeře s novou hrou převzali v úterý 20. července 2021 na dvoře kavárny BAR/ÁK hlavní Cenu Evalda Schorma Tomáš Ráliš z pražské DAMU za původní hru *Sorex* a Daniela Samsonová z brněnské JAMU za hru *Regály*.

Cena Evalda Schorma za původní hru, dramatizaci či překlad hry (do češtiny dosud nepřeložené) je určena pro studenty a je spojena s finanční odměnou pro autora (nebo kolektiv). Cena je udělována každoročně na základě nominací, přičemž nominovat může jakákoli fyzická osoba, zejména však pedagogové a studenti výše uvedených škol a divadelní odborná veřejnost. Hlavním cílem je podpora a motivace mladých autorů a překladatelů v jejich autorské práci. Díla začínajících autorů se tak mohou dostat do širšího divadelního kontextu, než je samotná akademická půda. Cena Evalda Schorma se během své existence stala vedle Ceny Alfréda Radoka prestižním oceněním, uznávaným nejen v Čechách, ale i v zahraničí. „*Smyslem tohoto ocenění je podpořit mladé autory, ale také inspirovat studenty k vlastní autorské či překladatelské tvorbě pro divadlo. Díky těmto aktivitám objevila agentura*

DILIA řadu dnes již etablovaných dramatiků a překladatelů,“ vysvětluje Zdeněk Harvánek, vedoucí Divadelního a Hudebního oddělení DILIA.

Texty oceněné Cenou Evalda Schorma se doposud dočkaly více než 40 divadelních inscenací v profesionálních divadlech, např. v Národním divadle moravskoslezském Ostrava, Švandově divadle, Studiu Ypsilon, A Studiu Rubín, Městském divadle Zlín, Divadle Antonína Dvořáka v Příbrami, a 9 rozhlasových inscenací.

V letošních nominacích na Cenu Evalda Schorma, kterou uděluje DILIA pravidelně již od roku 2001, v naprosté většině dominovala původní autorská tvorba. Do finále se nakonec dostalo 5 mladých autorů, respektive dvě autorky, dva autoři a jedna překladatelka.

Na třetím místě se umístili studenti DAMU **Josef Doležal** za původní hru ***Harlekýn je mrtvý*** a **Monika Hliněnská** za svou dramatizaci románu Stefana Zweiga ***Netrpělivost srdce***. Druhé místo obsadila studentka Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

Sára Dvořáková za překlad z francouzštiny hry Erica-Emmanuela Schmitta **Madam Pylinska a tajemství Chopina**. O vítězství se pak podělili **Tomáš Ráliš** z pražské DAMU za původní hru **Sorex** a **Daniela Samsonová** z brněnské JAMU za původní hru **Regály**. Vítězní autoři si díky fondu Dozorčí rady DILIA odnesli také finanční odměnu. Ukázky obou vítězných her představilo formou scénické skici Divadlo LETÍ v režii Vítě Maloty.

CENA EVALDA SCHORMA ZA ROK 2020

1. MÍSTO

Daniela Samsonová (JAMU) za původní hru **Regály**
Tomáš Ráliš (DAMU) za původní hru **Sorex**

2. MÍSTO

Sára Dvořáková (FF UK) za překlad hry Erica-Emmanuela Schmitta **Madam Pylinska a tajemství Chopina**

3. MÍSTO

Monika Hliněnská (DAMU) za dramatizaci románu Stefana Zweiga **Netrpělivost srdce**
Josef Doležal (DAMU) za původní hru **Harlekýn je mrtvý**

VŠEM OCENĚNÝM GRATULUJEME!

Texty her oceněných Cenou Evalda Schorma jsou v elektronické podobě k dispozici v DILIA.

MŠ

30. ROČNÍK CENY JOSEFA JUNGMANNA

Cena Josefa Jungmanna za nejlepší beletristický překlad uplynulého roku spolu s dalšími oceněními byla udělena 5. října 2021 v prostorech pražského Goethe-Institutu. Porota ve složení **Václav Jamek** (předseda), **Zdeněk Beran**, **Radek Charvát**, **Petra Martínková**, **Helena Stiessová** udělila Cenu Josefa Jungmanna za překlad vydaný v r. 2020 **Vítu Kazmarovi** za překlad románu argentinského spisovatele Juana Filloye *Op Oloop* (nakl. Rubato). **Mimořádnou tvůrčí odměnu** získalo překladatelské duo **Nikola Mizerová a Pavel Novotný** za převod básnické knihy Hanse Magnuse Enzensbergera *Mauzoleum* (nakl. dybbuk) – němčina.

Další tvůrčí ocenění:

Ester Žantovská za překlad románu Anny Burnsové *Mlíkař* (Argo) – angličtina

Jana Pokojová, Jan Janula za překlad básnického výboru z Christiana Morgensterna *77 šibenic* (Vyšehrad) – němčina

Michaela Škultéty za překlad románu Nino Haratischwiliové *Osmý život* (Host) – němčina

Denis Molčanov za překlad románu *Padlá metropol*, jehož autorem je Tia Pching-wa (dybbuk) – čínština

Adéla Gálová za překlad svérázných *Dopisů z Bihoru* Sándora Mandókyho (Radek Ocelák) – maďarština

Prémii Tomáše Hrácha pro mladé překladatele získala **Sarah Baroni** za překlad románu Eleny Ferrante *Prolhaný život dospělých* (Prostor) – italština.

Do síně slávy byl uveden **Jiří Pechar**, překladatel z francouzštiny, estetik, filozof, literární teoretik, laureát Státní ceny za překlad a nositel řady dalších významných francouzských a českých ocenění.

Při této příležitosti bylo již tradičně předáno **Stipendium Hany Žantovské na překlad poezie** (donátorů Ireny Murray Žantovské a Michaela Žantovského) **Janě Kitzlerové a Vojtěchu Frankovi** na překlad básnické poémy Vladimira Majakovského: *Pátá internacionála*; vyjde v nakladatelství Academia pod názvem POEMY Svazek II.

Vedle letošních laureátů byli taktéž připomenuti loňští laureáti, jelikož minulý rok se vzhledem k nepříznivé pandemické situaci vyhlášení uskutečnilo pouze online.

AŠ

DOZORČÍ RADA DILIA UDĚLILA UZNÁNÍ

Dozorčí rada divadelní, literární, audiovizuální agentury DILIA po sedmnácté ocenila umělce za jejich celoživotní umělecké tvůrčí činy, občanské postoje a ostatní aktivní činnosti v široké oblasti kultury. Uznání uděluje dozorčí rada spolu s ředitelem DILIA na písemný

návrh jednotlivců nebo profesních klubů členům DILIA, zpravidla starším šedesáti let. Oceněnému přísluší odměna ve výši 20.000 Kč.

V letošním roce bylo Uznání DILIA uděleno překladateli z angličtiny **Šimonu Pellarovi**, překladateli z francouzštiny a angličtiny **Alexandru Jerie** a choreografovi **Františku Pokornému**.

Vzhledem k setrvávající situaci spojené s pandemií SARS-CoV-2 byla DILIA již podruhé nucena zrušit předvánoční setkání členů DILIA. Uznání bylo oceněným předáno komorně dne 8. 12. po zasedání Dozorčí rady DILIA.

Všem oceněným srdečně gratulujeme a za jejich práci děkujeme!

ŠIMON PELLAR (3. 1. 1948)

Patří mezi naše přední překladatele z angličtiny. Během studií na FF UK strávil léta 1968–70 na studijním pobytu na univerzitě v Chicagu. Poté působil jako překladatel a tlumočnick ve svobodném povolání, jeho slavným veřejným vystoupením bylo tlumočení prezidentu USA Georgi W. Bushovi pro 100 000 občanů shromážděných na Václavském náměstí 17. listopadu 1990.

V té době působil jako korespondent tiskové agentury Reuters a několik let i jako mediální ředitel PR agentury Burson-Masteller.

Šimon Pellar vykonával po roce 1989 i řadu funkcí ve společenských organizacích. Byl místopředsedou Obce překladatelů, předsedou Správní rady DILIA, členem správní rady NČLF, předsedou RUO, viceprezidentem Evropské rady umělců, členem výboru českého PENu, zastupoval OP v řadě mezinárodních organizací. Na

evropském fóru se léta angažoval ve prospěch autorů, byl neúnávným propagátorem kolektivní správy autorských práv.

Z češtiny do angličtiny překládá non-fiction, literaturu pro děti a mládež, divadelní hry, filmové a televizní scénáře např. Bohumila Hrabala, Josefa Škvoreckého, Juraje Jakubiska, aj.

Na kontě má přes 70 titulů překladů z angličtiny, a to prózu, drama, scénáře filmových a televizních děl, odborné texty, díla non-fiction i písňové texty.

Za překlady byl oceněn v roce 2003 Tvůrčí odměnou v rámci Ceny Josefa Jungmanna, v roce 2010 nakladatelstvím Mladá fronta za překlad *Prahy ohrožené* Petra Demetze, v roce 2013 se Pellarův překlad *Forresta Gumpa* stal nejlepším audioknihou roku. V roce 2018 získal prestižní Cenu Josefa Jungmanna udělovanou Obcí překladatelů za překlad velkého klasického románu Hermana Melvilla *Bílá velryba* (nakl. Odeon), neboť do češtiny mistrovsky převedl text, který se hemží literárními aluzemi, archaismy a aliteracemi, styl vyprávění přechází od poklidné prózy k vypjaté rétorice, od námořnického slangu lodníků k mystickým a filozofickým úvahám.

Šimon Pellar je překladatel tělem i duší. O tom svědčí i jeho první slova poté, co se po těžkém úrazu probal v nemocnici z bezvědomí: „Dejte mi cigáro a překlad.“

Hana Linhartová

ALEXANDER JERIE (10. 11. 1944)

Překladatel z francouzštiny, angličtiny a ruštiny. Střední školu navštěvoval v Praze (maturoval 1961), v letech 1962–64 absolvoval nástavbu na Střední průmyslové škole stavební. V letech 1964–69 studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy (PhDr. 1974). Alexander Jerie pracoval několik let jako redaktor v agentuře DILIA, dále jako ředitel agentury Aura-Pont. V letech 1995–1999 byl majitelem a ředitelem agentury Elekta a též působil na pozici mluvčího AB Barrandov. Pak se vrátil do DILIA jako ředitel Agentury. Později se věnuje výhradně překladatelské činnosti, a to jak překladu divadelních her, tak literatury.

Alexander Jerie má na svém kontě více než 50 překladů francouzských her od autorů jako jsou: Jean Anouilh, Georges Feydeau, Didier Kaminka, Eric Assous, Francis Veber, Didier Caron, Gérard Sibleyras, Marc-Gilbert Sauvajon a další. Svými překlady přispěl velkou měrou k propagaci francouzské klasické i moderní komedie na českých jevištích.

Alexander Jerie přeložil také více než 40 divadelních her z angličtiny. Z přeložených autorů jmenujme například: Agathu Christie (*Černá káva, Vražda na faře*), Neila Simona, Kena Ludwiga, Donalda Churchilla, Alfreda Uhryho (a jeho nezapomenutelný text *Řidič paní Daisy*), Franca D'Alessandro (a jeho veleúspěšné *Římské noci*), Robina Hawdona, Israela Horovitze a další. Nelze opomenout ani jeho překlady anglické prózy, uveďme například:

Irwin Shaw: *Tomu dala, tomu víc*

John D. MacDonald: *Tmavomodré sbohem*

a nejnovější překlad: Leon Marcus Uris: *Milá č. 18.*

FRANTIŠEK POKORNÝ (23. 2. 1933)

Choreograf, šéf baletu, libretista, pedagog a recenzent. Renomovaný nekonvenční choreograf, režisér, dramaturg a scénárista František Pokorný vystudoval pedagogickou fakultu UK a taneční katedru DAMU u profesora Jana Reimose. V roce 1979 byl na šestitýdenní stáži v USA u Marthy Graham, Alvina Aileyho a Merce Cunninghama. Se Skupinou moderního tance VUS, kterou založil, se zúčastnil jazzových festivalů v Praze, univerziády v Marseille a Athénách i bienále v Lublani. V roce 1961 pomáhal koncepčně obnovit měsíčník *Taneční listy*, v roce 1966 zorganizoval Festival pantomimy v Litvínově, kde se poprvé sešli mladí mimové Polívka, Turba, Hybner a řada dalších. Od 1968 byl choreografem divadla Semafor, v letech 1971–1993 působil ve funkci šéfa baletu v libereckém Divadle F. X. Šaldy, tři roky byl šéfem baletu Československé televize a vyučoval na alternativní větvi DAMU.

Nejvýraznější je jeho působení v Divadle F. X. Šaldy v Liberci. Pokorný zde během dvaceti let realizoval svoji osobitou koncepci soudobého tanečního divadla a uvedl řadu autorových baletních koláží. S libereckým souborem nastudoval přes třicet titulů – mj. *Lidská komedie* (1971), *Rožmberské obrázky* (1972), *Hledání čistého pramene* (1973), *Carmen* (1974), *Raport o stavu tohoto světa* (1976), *Anna Karenina* (1978), *Balada o loutkáři* (1979), *Pantobalety* (1980), *Aréna* (1981), *Dáma a chuligán / Zákulisí* (1984), *Caprichos* (1986), *Pohádky o Krakonošovi* (1988), *Špalíček* (1990), *Sněhurka* (1991), *Coppélia* (1992). Jako první choreograf tanečně ztvárnil pro Národní divadlo Praha I. smyčcový kvartet Leoše Janáčka (1978), který o rok později uvedl také

v Liberci. Jako choreograf spolupracoval na desítkách operních, operetních, muzikálových a činoherních inscenací, nejen v divadle, ale i v televizi a filmu. V letech 1985–87 působil jako šéf baletu Československé televize. Do dějin české pantomimy se zapsal jako iniciátor Festivalů pantomimy v Litvínově a zejména jako autor pantomimických inscenací pro dvojici mimů Cvoci (Antonín Klepáč, Miloslav Horáček). V dubnu roku 1973 vznikla v libereckém divadle první klauniáda pro tuto dvojici, nazvaná *Cvoci*, poté následovaly např. *Přidej pepře* (1976), *Třesk* (1979) s hudbou Václava Zamazala nebo *Klauni pod penzí* (1989). V roce 1989 založil František Pokorný v Liberci Experimentální taneční školu, jedinou svého druhu v republice. Jeho zatím posledním choreografickým počinem pro liberecký baletní soubor byl balet *Nesnadná cesta k Labutímu jezeru* (2007) s Vlastimilem Harapesem v titulní roli.

Zdeněk Prokeš

CENU FRANTIŠKA FILIPOVSKÉHO ZA CELOŽIVOTNÍ MISTROVSTVÍ V OBORU PŘEKLADY A ÚPRAVY DIALOGŮ OBDRŽELA ANNA KARENINOVÁ

Cenu Františka Filipovského za rok 2020 udělil Český filmový a televizní svaz FITES, z.s. za finanční podpory DILIA PhDr. Anně Kareninové, Ph.D. za celoživotní mistrovství v oboru překlady a úpravy dialogů.

Nathalie Sarrautové, Guillaume Apollinaira, v poesii dílu Ezry Pounda. Je překladatelkou a autorkou dialogů a podtitulků více než tří set filmů, vytvořila filmové překlady ke snímkům významných světových režisérů, včetně Federica Felliniho, Petera Greenawaye a Françoise Truffauta. Je autorkou české verze operních libret a zabývá se i dramaturgií a výukou literárních filmových překladů.

JT

ANNA KARENINOVÁ (28. 3. 1954)

je kromě filmových překladů autorkou rozhlasových literárních pořadů a překladů krásné literatury. Kromě jiných ocenění obdržela cenu Magnesia Litera 2003 za překlad knihy Louise-Ferdinanda Célinea *Klaun's band* a cenu Francouzského velvyslanectví za přínos ke zpřístupnění francouzské literatury v Čechách. V roce 2013 jí byla udělena Plaketa DILIA za dosaavadní uměleckou činnost.

V 90. letech byla šéfredaktorkou nakladatelství Odeon, Světová literatura a Český spisovatel. Několik let pobývala studijně v Itálii, Francii, USA a Velké Británii. Po návratu se začala plně věnovat literárním překladům, v próze například dílům původních autorů Louise-Ferdinanda Célinea, Toma Stopparda,

OCENĚNÍ

NOBELOVA CENA ZA LITERATURU 2021

Letošní Nobelova cena za literaturu byla 7. října udělena spisovateli tanzanského původu, Abdulrazakovi Gurnahovi. Švédská akademie Gurnaha ocenila za „nekompromisní, soucitný a pronikavý pohled na dopady kolonialismu a osud uprchlíků v propasti mezi kulturami a kontinenty“.

Abdulrazak Gurnah se narodil v roce 1948 na ostrově Zanzibar. V 18 letech emigroval do Velké Británie, kde nejprve studoval na Canterbury Christ Church College a posléze také na univerzitě v Kentu, kde v roce 1982 získal doktorát a až do odchodu do důchodu zde přednášel angličtinu a postkoloniální literaturu. Od roku 2017 je emeritním profesorem.

Gurnah je autorem povídek, esejů a také 10 románů, z nichž nejocěňovanější je *Paradise* (Ráj, 1994), který byl v užších nominacích na Man Booker Prize. Román vypráví o Jusufovi, chlapci z fiktivního tanzanského města Kawa, do jehož života zasahuje počátek první světové války, kdy je násilím naverbován německou armádou. V širších nominacích se pak objevil jeho další román, *By the Sea* (U moře, 2001). K tematice románu *Paradise* se Gurnah vrací i ve svém zatím posledním románu *Afterlives* (Životy po životech, 2020), zde se věnuje úloze Německa jako africké koloniální mocnosti.

CENA EVROPSKÉ UNIE ZA LITERATURU

Účelem Ceny Evropské unie za literaturu, udělované od roku 2009, je poukázat na bohatství současné evropské literární tvorby v oblasti beletrie, neboť knihy a literatura zaujímají v kultuře a ve vzájemném poznávání výsadní místo. Ceny jsou udělovány spisovatelům a spisovatelkám ze 41 evropských zemí. Jejich hlavním cílem je zviditelnit autory na mezinárodním knižním trhu, propagovat kulturu jednotlivých států a podporovat mezikulturní dialog. Udílení cen je organizováno Evropskou komisí, Radou evropských spisovatelů, Federací evropských vydavatelů a Evropskou federací knihkupců.

V letošním roce byl oceněn román *Smrtholka* od **Lucie Faulerové** (vydalo nakladatelství Torst). Hlavní hrdinka druhého románu Lucie Faulerové se vyrovnává s několika tragickými rodinnými událostmi, které se mohou zdát nepochopitelné, a snaží se najít jejich příčinu. Cestu vpřed však nelze zvládnout bez ohlednutí. V důsledně rytmičtější próze vycizelované do mimořádné stylové čistoty nás mladá dívka, zasažená rodinnou tragédií i vlastním svědomím, uvádí do prostředí tří sourozenců, které nevysvětlitelně opustila matka, zasáhla nemoc, a přesto v uzavřené buňce rodiny zůstalo díky otci i sourozeneckému poutu prostředí nabízející východisko pro toho, kdo je ochoten je přijmout. Zdá se, že nejtěžší boj je třeba vybojovat ve vlastní hlavě, nabízenou lásku akceptovat, a spolu s ní i vyrovnání s vnitřními démony odmítání a viny. Přestože nastíněný děj nevzbuzuje příliš optimismu, i na takto dramaticky vykolíkováném poli dala autorka vyrůst humoru, který charakterizuje postavy, jejich vztahy či nepřeborné množství sebezpoznavacích metod a návodů na ideální život.

Na shortlistu za Českou republiku byly dále romány *Před povodní* (Anna Bolavá, Odeon), *Tři kapitoly* (Daniel Hradecký, Listen), *Mezipřistání* (Matěj Hořava, Host) a *Baletky* (Miřenka Čechová, Paseka). V minulosti byli oceněni Tomáš Zmeškal v roce 2011 za román *Milostný dopis klínovým písmem* (Torst), Jan Němec za román *Dějiny světa* v roce 2014 (Host) a v roce 2017 Bianca Bellová za román *Jezero* (Host).

AŠ

CENY MK ČR A STÁTNÍ CENY UDĚLENY

Ceny ministerstva kultury a státní ceny byly předány 24. 10. 2021 v rámci slavnostního večera na Nové scéně Národního divadla. Ceny se udílejí vždy u příležitosti státního svátku 28. října.

Státní ceny jsou udělovány za literaturu a překladatelské dílo. Ceny ministerstva kultury pak za přínos v oblasti divadla, hudby, výtvarného umění a architektury a kinematografie a audiovizí.

Za výjimečné dílo básnické a esejistické obdržel státní cenu za literaturu básník, esejista a editor **Miloslav Topinka**. Kromě své vlastní poezie je také autorem monografie o francouzském básníku Arturu Rimbaudovi.

Státní cenu za překladatelské dílo dostala **Alena Morávková**, a to za své celoživotní dílo. Morávková je překladatelka, redaktorka a rovněž literární a divadelní historička a kritička. Vystudovala ruštinu, ukrajinštinu, francouzštinu a teatrologii na Filozofické fakultě UK.

Cena ministerstva kultury za přínos divadlu byla udělena divadelní režisérce **Haně Burešové** za moderní přístup k dramatickému textu, za vnitřně soudržné rozvíjení vlastního režijního stylu a za úspěšné umělecké vedení ansámblového divadla, ve kterém se svým týmem dokázala oslovit generačně různorodé publikum.

V architektuře si cenu odnesl **Benjamin Fragner** za iniciování a dlouhodobé vedení výzkumu průmyslového dědictví i odbornou popularizaci jeho výstupů.

Ve výtvarné umění byla oceněna **Adéla Matasová**, a to za celoživotní uměleckou a pedagogickou činnost, především pak za vliv na etablování intermediálních přístupů na české umělecké scéně.

Za hudbu cenu ministerstva kultury obdržel **Čestmír Huňát** za celoživotní organizátorskou a osvětovou činnost, kterou zásadním způsobem přispěl a přispívá k rozvoji širokého spektra nekomerční hudby. Té se věnoval už v dobách nesvobody, a to navzdory tehdejší perzekuci.

Ministr ocenil v oblasti kinematografie a audiovizí přínos scenáristy, herce, spisovatele a spoluzakladatele Divadla Jára Cimrmana **Zdeňka Svěráka**.

In memoriam byla udělena cena filmaře **Ester Krumbachové** (1923–1996). Výtvarnice, scénografka, scenáristka a režisérka v 60. letech minulého století spolupracovala s mnoha režiséry české nové vlny, například Věrou Chytilovou, Janem Němcem nebo Jaromilem Jirešem.

Zdroj: ČTK (kráceno)

SCHIMMELPFENNIGOVA ČERNÁ VODA ZÍSKALA CENU PRIX BOHEMIA RADIO V KATEGORII DRAMA

Rozhlasová adaptace hry *Černá voda* uznávaného německého autora Rolanda Schimmelpfenniga získala první cenu v rámci mezinárodního festivalu rozhlasové tvorby Prix Bohemia Radio v kategorii Drama.

Text ve vynikajícím překladu Jany Sloukové nastudoval Aleš Vrzák v hlavních rolích s Václavem Neužillem, Magdalénou Borovou, Janou Strykovou a Markem Holým. Rozhlasová úprava a dramaturgie Klára Novotná. Hru natočila stanice Český rozhlas Vltava.

První místo v soutěži získala hra za tvůrčí režijně dramaturgické pojetí, organické souznění hereckých představitelů s poetickým textem, za střídmy a funkční sound design, nápaditý temporytmus a vrsvenatost časových plánů a za emocionální naléhavost.

Slavnostním zakončením letošního mezinárodního festivalu rozhlasové tvorby Prix Bohemia Radio, který se konal 21. října v prostorech olomoucké Pevnosti poznání, provázela moderátorka Jitka Novotná.

ČERNÁ VODA (DAS SCHWARZE WASSER, 2014)

Roland Schimmelpfennig

Překlad: Jana Slouková

Žánr: činohra

Obsazení: variabilní (skupina mužů a žen)

Magická letní noc. Opuštěné koupaliště a temná hladina, na které se odrážejí všechny hvězdy. A dvě party mladých lidí, kteří tajně přelezou plot. Rozděluje je víra, původ i majetek. Nic z toho ale teď není podstatné. Namísto bitky následuje společné koupání, noční jízda městem, vzájemné poznávání, dotyky a touha. Je to noc, ve které se přestupují hranice, noc, kdy se nic nezdá nemožné, noc, kdy jsi k uzoufání svobodný, noc, kdy se smazaly rozdíly mezi chudinskou čtvrtí a prominentními dcerami a synky. Frank, Leyla, Cyntiha, Murat, Karim, Freddi, Olli, Aishe, Kerstin a Mehmet. Byla to noc, kdy ještě všichni věřili snům svých devatenácti let. Co z nich ale zbylo po dalších dvaceti letech? Jeden je dnes ministrem vnitra, druhý prodejcem aut, jedna ředitelkou školy, druhá pokladní v supermarketu... kde je teď Frank, ten krásný kluk se zelenýma očima? A co je s Leylou, dcerou tureckého kebabáře z předměstí? Vzpomene si někdy ještě na ni a na dobu, kdy věřil, že to bude napořád? Po dvaceti letech se spolu Frank a Leyla skutečně náhodně setkávají. A v ten moment, uprostřed rušné ulice bičované temným listopadovým deštěm, se náhle zastaví čas...

Poetickou, důmyslně vystavěnou hru napsal jeden z nejvýznamnějších současných německých dramatiků Roland Schimmelpfennig v roce 2014. Od té doby se úspěšně hraje na mnoha německých jevištích.

Text v elektronické podobě je k dispozici v DILIA.

PRÁVO

NÁHRADNÍ ODMĚNY A UŽITÍ DĚL NA INTERNETU

Téma náhradních odměn je tak trochu magické. Obestírá je mlha a vzbuzuje mnoho otázek. Je tomu tak u odborné obce, natož u právnických laiků, čítaje v to i autory, pro něž jsou odměny určeny.

Cílem článku není mlhu zcela zvednout, to není v jeho silách, ale spíše rozfoukat.

Nejprve stručné vymezení pojmů. Co to tedy ve stručnosti náhradní odměny v aktuálním pojetí českého autorského zákona jsou?

V článku se budu věnovat pouze náhradním odměnám v užším smyslu, kterými jsou odměny pro autory a další originální nositele práv¹ za užití děl pro osobní potřebu.

Tedy odměny pro autory navazující na výjimku, podle které si každá fyzická osoba ve svém nejužším soukromí může díla libovolně rozmnožovat.

Jedná se o jednu z tradičních výjimek z autorských práv.

Pro snazší pochopení této výjimky se vydejme do „dob dřevních“, čímž si pro účely článku označím dobu před možností sériového zhotovování rozmnoženin (kupř. ve formě audiokazet).

Představme si rok 1926² a způsoby, jakými bylo možno s autorskými díly v soukromí (tedy v zásadě v prostředí domácnosti) nakládat. Knihu bylo možno přečíst, dělat si z ní výpisky, případně si dělat vlastní ilustrace či překreslovat ilustrace v ní obsažené. Gramodesku bylo možné si přehrát na gramofonu, případně ji zapůjčit nejlepšímu příteli, ke kterému měl člověk důvěru, že ji nepoškozenou vrátí. Obraz bylo možno pověsit na stěnu a dívat se na něj, poslouchaje k tomu z rozhlasu jazz.

Zde z hlediska výkladu naší výjimky ještě asi žádnou kontroverzi nenalezneme.

Pokročíme dále, do doby analogové. Tou budu nazývat období, ve kterém již existovaly přístroje, které v masovějším měřítku umožnily v soukromí domovů rozmnožování děl ve slušné kvalitě. Tedy do doby vlády audiokazet, videokazet a kopírek. To je také doba, kdy vznikají první modely „náhradní odměny“ za rozmnožování děl pro osobní potřebu, které mají autorům, hercům, zpěvákům, ale také nahrávacím společnostem, filmovým producentům a nakladatelům v nějaké míře kompenzovat fakt, že v důsledku uvedené výjimky již ve výraznějším rozsahu dochází k dopadu na výnosy z užití děl (tedy zejména z prodeje originálních nosičů a knih). Jsme v éře 70. až 90. let, velice zjednodušeně.

V této době najdeme prazákla modelů, existujících v zásadě v celé kontinentální Evropě a v současnosti expandující i mimo ni, na jejichž základě jsou vybírány odměny za výrobu a prodej přístrojů a nahanraných (rozuměj „neoriginálních“) nosičů, které takové rozmnožování umožňují. Zpravidla ve formě podílu z výrobní či dovozní ceny

1 kupř. výkonné umělce, nakladatele či výrobce zvukových a zvukově obrazových záznamů

2 ... rok prvního vydání prvního českého (resp. československého) autorského zákona

takových přístrojů a nosičů, ať již stanovené procentuelně či ve formě nějakých paušálních poplatků.

A zde již začíná kontroverze a v úvodu zmíněná mlha. Protože ačkoliv v té době bylo zjevné, které přístroje takové rozmnožování umožňují, bylo nutno jednak najít způsob, jak vystihnout míru přiměřené kompenzace i způsob, jakým vybrané v zásadě neadresné odměny (tedy odměny, kde není možné zjistit míru užití jednotlivých děl) rozdělit mezi jejich oprávněné adresáty.

A v této době mají tedy své kořeny složitá pravidla rozúčtování náhradních odměn, tedy systémy určující, jakým způsobem paušální, neadresné odměny dorazí ke svým adresátům, jednotlivým autorům děl (a dalším nositelům práv). Tyto systémy jsou tvořené v zásadě autonomně kolektivními správci coby osobami, které zpravidla náhradní odměny vybírají.

Stále se ale jednalo o systémy poměrně přehledné, bez větších kontroverzí, z jakých přístrojů a nosičů se mají náhradní odměny platit.

Mlhu a zejména značnou nepřehlednost a košatost různých systémů náhradních odměn přinesla „doba digitální“. Tedy léta 90. a následující, kdy překotný technický vývoj přinesl nejprve možnost de facto neomezeného rozmnožování děl na prázdná média v perfektní kvalitě (CD, DVD) a následně i možnost jejich masového sdílení (internet).

Pojednáních o turbulencích vývoje systémů náhradních odměn v „digitální době“ a veřejných debat na toto téma by vydalo na odbornou publikaci, a jejich shrnutí či rozbor tak přesahuje možnosti tohoto článku. Proto se spokojím s konstatováním, že se rozvojem digitálních přístrojů, médií a následně zejména formátů, které umožňují sdílení či sledování děl v jakémkoliv podobě (tedy literatura, hudba

i audiovizí, zjednodušeně řečeno) v perfektní kvalitě, vznikla mlha a kontroverze de facto ze všech úhlů pohledu. Tedy jak z pohledu, z jakých zdrojů, přístrojů a médií je spravedlivé a správné odměnu vybírat, jaká je její přiměřená výše, kterým adresátům náleží a jak má být mezi ně rozdělena.

Panující kontroverzi dále rozvinu jen v podobě základních otázek, které aktuálně vzbuzuje:

Je výjimka z rozmnožování děl pro osobní potřebu nadále udržitelná? Neměl by se limitovat její rozsah?

Nebo naopak: neměla by se snížit ochrana děl a jiných předmětů ochrany prostřednictvím autorského práva?

Je udržitelný systém náhradních odměn z přístrojů a prázdných médií? A z jakých přístrojů a médií se mají odměny platit, pokud mají být zachovány?

Je udržitelný systém paušálních, neadresných plateb v okamžiku, kdy je v prostřední internetu čím dál větší množina užití „vytrasovatelná“? Aneb nemělo by dojít k přechodu od neadresného způsobu inkasa a rozdělování náhradních odměn k adresnému? Byl by takový systém efektivní?

Patří do systému nelegální zdroje rozmnožování děl typu úložišť? A co s takovými způsoby užívání děl jako je jejich sdílení na facebooku?

Výše uvedené, spíše namátkou vypočtené dotazy snad dostatečně charakterizují kontroverzi, která ohledně tématu výjimky z rozmnožování děl pro osobní potřebu a náhradních odměn na ni navazující v současnosti panuje, a to jak u široké, tak odborné veřejnosti.

Učiním obecný závěr, který s ohledem na výše demonstrovanou kontroverzi tématu nemůže být než subjektivním názorem:

Výjimka by měla být zachována, a to víceméně v současné podobě. Je nereálné výjimku omezit či zrušit a utopické ji specifikovat či konkretizovat. Současně by měl být aktualizován a adaptován systém kompenzací pro autora a ostatní originální nositele práv. Řešením by mohla být kombinace modernizovaného systému náhradních odměn, hrazených z přístrojů a médií, které nepochybně rozmnožování děl v masové míře umožňují, a přiměřené odměny od provozovatelů služeb na internetu, kteří umožňují sdílení, streamování či jiné zpřístupňování děl na internetu. A tento systém by měl být doplněn o legislativu, která by jasně a efektivně umožnila bránit se zjevnému nelegálnímu užití děl (typu úložišť) a ty sankcionovat. A to ideálně v harmonizované podobě, alespoň na úrovni EU.

Jeví se Vám můj závěr banální? Já se bohužel nemohu zbavit dojmu, že jsem svůj stručný článek k této nelehké problematice zakončil spíše zbožným přáním než reálným výhledem.

Jan Barták

BREVIÁŘ AUTORA: KARIKATURA A PARODIE V AUTORSKÉM ZÁKONĚ

Karikatura a parodie mohou být spatřovány jako jeden z podstatných institutů svobody projevu, kdy slouží jako často volený způsob komentáře aktuálních kulturních a jiných společenských událostí a otázek. Mnohým čtenářům při zmínce těchto pojmů pravděpodobně vytanou

na mysl aféry týkající se karikatur proroka Mohameda a souvisejících teroristických útoků ve Francii nebo také parodie v bohaté filmové tvorbě, která se strefuje do nejrůznějších klišé určitých filmových žánrů nebo kultovních snímků. V praxi DILIA však nezřídka narážíme také na zařikávání se těmito hesly ze strany některých tvůrců či uživatelů, kteří chtějí zpracovat a užít známá díla jiných autorů bez nutnosti opatřovat si k tomu od nich licenční oprávnění. V kontextu autorského zákona jde totiž také o zákonnou výjimku z autorského práva, které se bude věnovat tento krátký článek.

V českém autorském zákoně se tato výjimka, která má důležité historické postavení například v již zmiňované Francii¹, objevila až výrazně později než u mnoha ostatních členských států EU, a to v rámci jeho novely z roku 2017². Do našeho právního řádu byla ukotvena na základě směrnice EU z roku 2001³ v podobě § 38 g autorského zákona, který zní: „Do práva autorského nezasahuje ten, kdo užije dílo pro účely karikatury a parodie.“

Takto obecná definice samozřejmě v očích mnohých otevírá možnost jít cestou zákonné výjimky zparodováním původního díla namísto získání standardního licenčního oprávnění k jeho adaptaci a užití. Beztak se často setkáváme s případy, kdy například režisér divadelního představení pojme některý z prvků původního díla svým osobitým způsobem a v podstatě jej zkarikuje, aby nastavil zrcadlo aktuálnímu společenskému fenoménu nebo třeba „jen“ vykouznil

1 Poprvé se zde objevila v zákonech o duševním vlastnictví už v roce 1957

2 Výjimka byla do autorského zákona uvedena novelizujícím zákonem č. 102/2017 Sb. Už o rok dříve jsme ji mohli nalézt i například ve slovenském autorském zákoně.

3 Konkrétně čl. 5 odst. 3 písm. k) směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti (informační směrnice)

úsměv na tvářích svých diváků. Proč tedy nevyužít tohoto oblíbeného tvůrčího nástroje k vyřešení licenční stránky daného projektu?

Široký interpretační rozsah pojmu parodie se nezdá být výrazně zúžen ani judikaturou Soudního dvora EU. Ten ve svém rozhodnutí *Deckmyn v. Vandersteen*⁴ stanovil, že parodie je autonomním termínem evropského práva, a tedy v zájmu harmonizace spadá bližší definice právě do výsadní jurisdikce daného soudu. Soud však zároveň sám ve výkladu nešel nad rámec běžné jazykové analýzy předmětného slova. Jako podstatné znaky parodie tak uvedl jen, že evokuje existující dílo, a přitom se od něj zřetelně liší a že je komická nebo ironická.

Znamená to tedy, že cesta k užití díla v rámci této výjimky je volně otevřena každému, komu se jej podaří zparodovat odpovídajícím způsobem? Postačí dílo přenést v dostatečném rozsahu do komické roviny, abychom jej mohli bez dalšího exploatovat sami bez ohledu na původního autora, resp. nositele práv? Samozřejmě to takto jednoduché není. V rozhodnutí Soudního dvora bylo zároveň vyzdvíženo, že uplatnění výjimky pro parodii v určité konkrétní situaci musí respektovat přiměřenou rovnováhu mezi zájmy a právy nositelů práv původního díla na straně jedné a svobodou projevu uživatele chráněného díla, který se dovolává výjimky pro parodii.

Podstata hledání této rovnováhy je v autorském zákoně vtělena do tzv. třístupňového testu⁵, který musí být aplikován na veškeré výjimky v něm vymezené. Dle tohoto testu lze „výjimky a omezení práva autorského uplatnit pouze ve zvláštních případech stanovených zákonem

a pouze tehdy, pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla a ani jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora“. Vedle restriktivního výkladu této výjimky (a za použití definice SDEU) bude tedy vždy nutné posoudit, zda nejsou nepřiměřeně dotčeny zájmy autora z hlediska nejen jeho majetkových práv (tedy jeho ekonomické zájmy), ale též z pohledu práv osobnostních. Lze tedy například říci, že odvolávání se na diskutovanou výjimku pro parodii nemusí znamenat stoprocentní obranu proti jednomu ze základních osobnostních práv autora, aby jeho dílo bylo užíváno jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu. Zároveň by zcela jistě v naprosté většině případů neobstálo ani třeba uplatnění výjimky dle § 38g autorského zákona na komerční provozování kompletního zparodovaného dramatického díla jiného stále chráněného autora. Není pochyb, že za takovýchto okolností by totiž šlo o neoprávněný zásah do jeho oprávněných zájmů a dané užití by třístupňovým testem neprošlo.

Na okraj je nutné zmínit, že v rámci připravované novely autorského zákona implementující směrnici EU o autorském právu na jednotném digitálním trhu⁶ bude velmi pravděpodobně do diskutovaného ustanovení přidána zákonná výjimka pro užití díla formou pastiše. Dle slovníku jazyka českého je pastišem „literární, hudební nebo výtvarné dílo napodobující techniku, styl jiného díla“. Zařazení pastiše (v poněkud nepřesném českém překladu „parafráze či koláž“) umožňovala již zmiňovaná směrnice z roku 2001, této příležitosti však zákonodárce z diskutabilních důvodů nevyužil. V současnosti dochází například v rámci

4 Rozhodnutí C-201/13 *Johan Deckmyn a Vrijheidsfonds VZW v. Helena Vandersteen* a další ze dne 3. 9. 2014

5 Konkrétně v ustanovení § 29 odst. 1 autorského zákona.

6 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnice 96/9/ES a 2001/29/ES.

tvorby šířené především formou sociálních sítí k užití autorsky chráněných děl za kombinace pastiše právě s karikaturou či parodií. Tento krok tak, dojde-li k jeho naplnění, bude možné vnímat veskrze pozitivně jako umožňující širší svobodu projevu v umělecké tvorbě. I v tomto případě však bude muset být vždy aplikován třístupňový test.

Závěrem lze tedy shrnout, že relativně nová zákonná výjimka z autorského práva pro parodii a karikaturu (a brzy snad také pro pastiš) může být vnímána jako vítaný posun pro transformativní umění, tedy uměleckou činnost založenou na zpracování jiných autorských děl, a svobodu projevu obecně. Nicméně i přes její obecné znění by tato výjimka neměla být chápána jako jednoduchý nástroj k užití jakéhokoliv díla bez potřeby vypořádat autorská práva. Konkrétní okolnosti a způsob takového užití bude muset být za účelem nalezení rovnováhy mezi právy autorů původních děl na jedné straně a tvůrců či uživatelů děl tímto způsobem zpracovaných na straně druhé vždy nahlížen též optikou třístupňového testu.

Tomáš Herold

KOLEKTIVNÍ SPRÁVA

DOHODA DILIA SE SATELITNÍMI OPERÁTORY

Dne 5. 11. 2021 byla na webových stránkách DILIA, jakož i České asociace satelitních operátorů, zveřejněna stručná tisková zpráva:

„Česká asociace satelitních operátorů z. s. („ČASO“) a DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura z. s. („DILIA“) dosáhly po několikaletých vyjednáváních dohody o podmínkách licence DILIA pro přenos televizního a rozhlasového vysílání pro členy ČASO. DILIA a příslušní členové ČASO – společnosti Telly s.r.o. a Canal + Luxembourg S.à r.l. – na základě této dohody uzavřeli licenční smlouvy pro období končící 31. prosince 2023.

Prof. JUDr. Jiří Srstka, ředitel DILIA, k této dohodě poznamenal: „Bylo to dlouhé a úporné vyjednávání, avšak se šťastným výsledkem. Myslím, že obě strany byly dobře profesionálně vyzbrojeny. Nejdůležitější však byl pozitivní přístup obou stran a hledání kompromisů, což někdy nebylo vůbec jednoduché.“

Patrik Brom, člen představenstva ČASO, doplnil: „ČASO děkuje zástupcům DILIA za jejich konstruktivní přístup v těchto náročných vyjednáváních. Dnešní podpis licenčních smluv mezi členy ČASO

a DILIA je důkazem toho, že když stranám nechybí upřímná ochota ke kompromisu, tak lze dohody dosáhnout, i když jsou jejich výchozí pozice značně vzdálené.“

Toto tiskové prohlášení krátce shrnuje dobrou zprávu o úspěšném dovršení cca dvouletého úsilí vyjednávačů o dosažení kompromisu v licenčních podmínkách mezi oběma stranami. A z vyjádření zástupců obou stran je zřejmé i to, že jednání to bylo nelehké a dlouhé, a to zejména z důvodu, že pozice obou stran byly od sebe na jeho začátku na hony vzdáleny. Jednání tak místy připomínalo opatrný tanec, kdy se jeho partneři opakovaně vzdalovali a opět přibližovali.

Výsledkem je nutně kompromis. Za DILIA je ale podstatné, že se podařilo sjednat dohodu na delší období, konkrétně na období pěti-leté, pokrývající roky 2019–2023, že byly smírně ukončeny letité (a tedy nutně nákladné) soudní spory, a konečně fakt, že budoucí období je řešeno licenční smlouvou, tedy standardně.

S ohledem na to, že ČASO reprezentuje z hlediska počtu zákazníků bezmála polovinu trhu na poli přenosu vysílání, pro autory zastupované pro oblast přenosu DILIA dohoda přirozeně znamená podstatné navýšení inkasa z tohoto zdroje.

Věřme, že se jedná o průlomovou dohodu, která je předzvěstí dlouhodobých standardních vztahů DILIA se všemi uživateli na poli přenosu.

Jan Barták

ZÁBAVA

INSTRUMENTÁLNÍ NÁMAHA

Tento bezděčný antipříběh započal před mnoha lety v době, kdy do komunistického Československa dorazily digitální hodinky a staly se nedostatkovým hitem na tehdejším skromném trhu. Nosil je každý, komu se je podařilo koupit a vypadalo to, že ručičkovým hodinkám odzvonilo. Jeden můj přítel studoval tehdy jakousi zvláštní vědu, jež se zabývala měřením objemu vynaložené energie v podobě výdeje inteligence, a stal se zatvrzelým odpůrcem digitálních hodinek. Spočítal si totiž vynaloženou nehmotnou energii, kterou spotřebuje člověk při pohledu na digitální nebo ručičkové hodiny. Vyšlo mu, že duševní námaha nutná k rozpoznání časových údajů je u digitálních hodinek desetkrát vyšší než u hodinek ručičkových, a to ho zjevně rozčílilo. „Přece nebudu zbytečně utrácet energii, když mi jí pánbůh nadělil tak málo“, vykřikoval po restauracích.

Od té doby se mnoho proměnilo a posunulo ke složitostem, o kterých se nám druhy ani nesnilo a které kupodivu za složitosti nepokládáme, byť jimi zjevně jsou. Usedneme-li k počítači a chceme-li napsat prostinký text, stojí nás to dosti námahy, než ho vůbec psát začneme a ještě více námahy, když ho dokončíme a chceme vytisknout nebo odeslat. Je to sice dřina často zautomatizovaná, něco jako když řídíme auto, hýbeme volantem, řadíme a vlastně ji vůbec vědomě neprožíváme. To však neznamená, že nás tento vědomě nesledovaný

výdej energie nestojí řadu sil a je otázkou, zdali aktuální civilizační procesualistika nepřináší u shodného výsledku výkonu stejnou, ne-li větší námahu jako před lety dvaceti pěti.

Ona civilizační instrumentalistika je prostě děsivá. Týká se na jedné straně jak nejmodernějších technologií, tak na druhé straně věcí, které existovaly třeba na rozdíl od počítačů již dříve a jejichž uspořádání a obsluha byly výrazně jednodušší. Vzpomínám si, jak jsem jako malý kluk běžně opravoval klozetový rezervoár a docela se mi to dařilo. Bylo tam takové ocelové stéblo s plovákem, které přítékající voda pozdvihovala a které mělo na druhé straně kolmý uzávěr, jenž postupně uzavřel přítok vody. Zkuste dnes opravit takovou podobnou záchodovou nádržku a vypadne z ní na vás desítky součástek, které již nikdy nedáte dohromady. Mimochodem, to ocelové stéblo s plovákem fungovalo spolehlivě.

Problémem je asi to, že člověk a jeho schopnosti v poslušnosti let, jejichž proměnu ještě dokážeme vnímat, disponuje zřejmě shodným objemem energie jako v době startu digitálních hodinek a i dříve. Jde tedy o to, na co tuto energii věnuje více a na co méně. Mám pocit, že poměr sil, které průměrně duševně výkonný člověk věnoval dříve věci samé a jejímu obsahu na rozdíl od zvládnutí instrumentů, které k vytvoření či nakládání s věcí potřeboval, se výrazně proměnily. Tedy jinak řečeno, zatímco dříve jsme věnovali devadesát procent sil k napsání dopisu a deset k tomu, abychom si obstarali tužku a papír, dnes s klidem obětujeme devadesát procent na zapnutí počítače, adjustaci elektronického papíru, jeho naformátování a kdovíco ještě, s tím, že logicky deset procent použijeme na tvorbu textu.

Důsledky, které tento vývoj má, jsou možná ohromné. Pokud se vydáme na výlet na kole s patřičnou výbavou, nebudeme celou dobu jízdy dělat nic jiného, než sledovat elektronický tachometr, přepínat na něm údaje, přehazovat na kole rychlosti a dopínat si nejrůznější suché zipy na těle. Pravdivě si budeme libovat, že je dnes jízda na kole daleko pohodlnější, ale ani nás nenapadne, kolik energie jsme této pohodlnosti upsali a že krajiny si už vlastně nemáme čas ani sílu pořádně všimnout.

Jde však též o to, že čím dál tím namáhavější instrumentalistika zcela odsunula do pozadí schopnost zaobírat se pořádně, důsledně a někdy i namáhavě obsahem věcí či jevů, ať ve smyslu jejich tvorby, analýzy či nakládání s nimi. Jiný přítel mi nedávno popsal, jak je dnes složité ovládnout software, za pomoci kterého dokáže projektant sám nakreslit stavební plány mostů a zároveň je řádně propočítat. Když jsem se ho dotázal, zdali by dnes mladí stavaři dokázali spočítat nosnost projektovaného mostu sami bez počítače a také jej nakreslit s tužkou či perem v ruce, odušil, že je to téměř vyloučená věc.

Vlastní předmět našeho počínání je tedy na ústupu a uprazdňující se místo ovládl vedle procesuálních namáhavostí také předem adjustované předměty, jež se nám přímo nabízejí k použití a paušalizují nás zevně i vně. Že by nástup umělé inteligence? Nápo vědný systém při psaní SMS zpráv na mobilním telefonu je toho zářným příkladem. Je to snad proto, že už jsou všechny možné „obsahy“ vyčerpány a že je známe již tak dokonale, že je skoro nemožné něco nového či osobitého vymyslet, a proto se raději vyřadíme v instrumentalistice, která vypadá, jakože přináší všeobecně řečeno něco nového? Je to jako u hudby, která v melodických postupech již vše vyčerpala a může se lišit již jenom ve zpracování, tedy orchestraci? Pokud to tak je, ovšem.

Horší je asi to, že tomu tak není. Nacházíme se totiž v tahu jakéhosi samopohybu, o kterém nás občas někteří politici přesvědčují, že ho mají pevně v rukou nebo nás odkážou na tržní mechanismy samopohybu, jenž nedokážeme uspokojivě definovat, a který nás vcucává čím dál tím více do sebe. Vše je jakoby nevyhnutelné, všemu se musí lidstvo zdánlivě podřídít, protože to jinak nejde, a to i digitálnímu světu. Zůstává otázkou, zdali určitá ztráta schopnosti pronikat do věcí s narůstající složitostí všeho, není právě důvodem ztráty schopnosti alespoň minimálně postihnout onen samopohyb. Nebo je výrazem čehosi iracionálního či transcendentálního?

Člověčenstvo se tedy potácí v rozporech. Koneckonců nic nového pod sluncem, že.

Jiří Srstka

VÝROČÍ

VÝROČÍ ČLENŮ SPOLKU DILIA V ROCE 2021

50

MgA. Marek HLADKÝ
Mgr. Jiří PAZOUR

55

Mgr. Petr JARCHOVSKÝ
Dominika KŘEŠŤANOVÁ
Mgr. Radovan LIPUS
Prof. MUDr. Tomáš ZIMA, DrSc.

60

Soňa BUBNÍKOVÁ
doc. Pavel HEROUT
Pavel SÁDEK

65

PhDr. František CINGER
Mgr. Vladimír HOLOMEK
MgA. Jana KALIŠOVÁ

MgA. Petr KOLIHA
Vladimír MICHÁLEK
Mgr. Martin MLÍKOVSKÝ
PhDr. Milena ŠTRÁFELDOVÁ,
Mgr. Pavel TROJAN
Mgr. Zuzana ZEMANOVÁ
PhDr. Radoslav ZÍBAR

70

Mgr. Alice BÁŤOVÁ
Helena BEGUIVINOVÁ
Mgr. Karel CÓN
PhDr. Zbyněk ČERNÍK
Doc. PhDr. Jan DVOŘÁK
Mgr. Milena HAVLOVÁ
Mgr. Petr JANIŠ
PhDr. Jiří KAMEN
PhDr. Josef KLÍMA
PhDr. Eva ŠTORKOVÁ

75

Jaroslav MACHEK
Mgr. Marcella
MARBOE-HRABINCOVÁ

JUDr. Doubravka ŘEHOUSKOVÁ
Mgr. Petr SIROTEK
Miroslav VAIC
Nina VANGELI
Ing. František VOKŘÁL

80

Prof. MgA. Edgar DUTKA
Mgr. Jiří JELÍNEK
Mgr. Ing. Jiří JUST
Prof. Mgr. Miloslav KLÍMA
Alena KOŽÍKOVÁ
Mgr. Jiří KROB
Jelena MAŠÍNOVÁ
PhDr. Olga ULÍČNÁ, CSc.

85

PhDr. Olga CASTIELLOVÁ

90

Vladimír MALÍK
Johanna SEIFERTO VÁ
Jiří SUCHÝ

95

Gustav OPLUSTIL

ÚMRTÍ

ÚMRTÍ ČLENŮ SPOLKU DILIA V ROCE 2021

Mgr. Marie Hollitzerová
5. 1. 1937–1. 1. 2021

prof. Mgr. František Filip
26. 12. 1930–9. 1. 2021

Mgr. Ivan Kotrč
19. 6. 1936–15. 1. 2021

PhDr. Ing. Jan Vodňanský
19. 6. 1941–10. 3. 2021

PhDr. Karel Richter, CSc.
15. 6. 1930–22. 5. 2021

Mgr. Prokop Pitter
18. 9. 1945–19. 6. 2021

Karel Urbánek
13. 2. 1930–25. 6. 2021

**Divadelní, literární,
audiovizuální agentura, z. s.**

Krátkého 143/1
190 00 Praha 9 – Vysočany

ŘEDITEL
prof. JUDr. Jiří Srstka
tel.: 283 892 686

SEKRETARIÁT ŘEDITELE
Eva Kraupnerová
tel.: 283 893 603

Ústředna:
tel.: 283 891 587

Linka pro volání z mobilu:
tel.: 606 614 658

AGENTURA

DIVADELNÍ ODDĚLENÍ
vedoucí
Zdeněk Harvánek
tel. a fax: 266 199 876

HUDEBNÍ ODDĚLENÍ
vedoucí
Zdeněk Harvánek
tel. a fax: 266 199 876

LITERÁRNÍ ODDĚLENÍ
vedoucí
Alžběta Šířoká
tel.: 266 199 841

MEDIÁLNÍ ODDĚLENÍ
vedoucí
Mgr. Jan Barták
tel.: 266 199 862

KOLEKTIVNÍ SPRÁVA AUTORSKÝCH PRÁV

ředitel kolektivní správy
Mgr. Jan Barták
tel.: 266 199 862

PRÁVNÍ ODDĚLENÍ

Tomáš Herold
tel.: 266 199 865

dědictví a úschova děl
Barbora Chovancová
tel.: 266 199 834

EKONOMICKÉ ODDĚLENÍ

hlavní ekonom
Anna Tichá
tel.: 266 199 818

vedoucí honorářové účtárny
Šárka Procházková
tel.: 266 199 819

*Podrobné členění jednotlivých oddělení
včetně seznamu zaměstnanců a jejich
kompetencí naleznete na www.dilia.cz.
E-mailové adresy zaměstnanců DILIA
jsou ve formátu prijmeni@dilia.cz.*

Kudy k nám:
*Metrem B na stanici „Vysočanská“,
poté cca 3 min. pěšky. Ulice Krátkého se
nachází naproti Galerii Fénix ze strany,
kde je ČSOB a KB. V přízemí naší budovy
se nachází restaurace Pepř a Sól, na
budově je velký nápis DILIA.*

Věstník vydala **DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura, z.s.**

Uzávěrka 22. 11. 2021, redakce: Marie Špalová a Helena Singh Eliášová, e-mail: spalova@dilia.cz a eliasova@dilia.cz

www.dilia.cz